

2. OBECNÝ NÁHLED NA PROBLEMATIKU PRÁVA NA INFORMACE

Charakteristika informace a její typologie

Výraz informace je latinského původu, což samo o sobě naznačuje letitost tohoto označení. V generální rovině můžeme za informaci pokládat každý vjem, jenž daný subjekt percipuje. A conto generálního pojetí definice informace P.Mates píše, že v nejobecnějším smyslu je informace energetický či hmotný projev, který má smysl pro toho, kdo jej sděluje či přímá.⁸ Je zde tedy naznačeno, že definičním znakem informace je interakční komunikace mezi minimálně dvěma subjekty, což v našem případě je veřejná správa (reprezentovaná některým z orgánů ex lege vykonávajícím veřejnou správu) na straně jedné a fyzická či právnická osoba (nejčastěji v pozici žadatele o informaci či příjemce zveřejněné informace) na straně druhé.

Dle encyklopedických slovníků se informací převážně rozumí sdělení, zpráva, údaj neboli všechno, co nám nebo něčemu podává (popř. předává) zprávu o tom, co se stalo, děje nebo teprve nastane. V kybernetice se informací zpravidla rozumí hodnoty a data, která se strojově zpracovávají.

Od poloviny 20. století se pod výše uvedeným termínem rozumí vědecký pojem, často používaný v řadě různých oborů, jenž znamená:

1. Zprávu o nějaké věci nebo situaci, jež se někomu předává,
2. zmenšení, snížení neurčitosti v důsledku získaného sdělení,
3. sdělení těsně spojené s řízením, signály spojené se syntaktickými, sémantickými a pragmatickými charakteristikami.,
4. odraz různorodosti mezi libovolnými objekty a procesy v živé a neživé přírodě.⁹

⁸ Cit. Mates, P.: Ochrana osobních údajů, Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2002, str. 6.

⁹ Srov. kolektiv autorů: Malá československá encyklopedie, 3. svazek, Academia, Praha 1986.

E. Mleziva mj. o informacích píše, že nejsou předmětné, nejsou něco, ale o něčem. To určuje jejich odlišnost od jiných produktů.¹⁰

Pro oblast práva je dle mého soudu nejlépe použitelná definice sémantická, která informaci určuje jako jakýkoliv energetický či hmotný projev, který může mít smysl jednak pro toho, kdo informaci sděluje, nebo pro toho, kdo sdělovanou informaci přijímá.¹¹

Typy informací

V rámci různých typů a subtypů informací lze poukázat na informaci sociální, jako na nejvyšší a nejsložitější typ informace. Tato informace odráží základní vztahy jakéhokoliv sociálního kolektivu, který ji využívá. Jedná se o poznatky, sdělení, údaje využívané ve společnosti, týkající se vztahu mezi lidmi. Pro právo jako významného regulátora společenských vztahů jsou takovéto informace nepostradatelné.

Informace je možné také stratifikovat dle typu obsahu (informačního náboje) na informace ekonomické, estetické, politické, přírodovědné, technické, právní a řadu dalších.

Dalším dělením, pro právní účely důležitějším, je rozdělení na informace veřejné, soukromé, utajované.

Rovněž lze informace dělit na chráněné a nechráněné, nebo informace pravdivého informačního obsahu a nepravdivého informačního obsahu. Informace je také možné dělit na obecné a zvláštní (speciálně rozvádějící informaci obecnou). Co do původu – primární (původní) a sekundární (odvozené od původních)¹². Pro naši problematiku je zajímavá mj. jedna relativně samostatná skupina informací, které charakterizují určitou lidskou bytost – právním jazykem řečeno fyzickou (přírozenou) osobu – tedy osobní údaje.

¹⁰ Cit. Mleziva, E.: Diktatura informací, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2004, str. 17.

¹¹ Mates, P., Matoušová, M.: Evidence, informace, systémy – právní úprava, Praha, Codex Bohemia, 1997, str. 27.

¹² Dále mohou následovat informace terciární odvozené od sekundárních – čímž se pomyslná řada samozřejmě neuzavírá.

V právním jazyce výraz informace není jednoduší a bývá mnohdy zaměňován s pojmem zpráva. Pro ilustraci kupříkladu v tiskovém zákonu č. 81/1966 Sb. se stanoví v § 3 odst. 3, že informace jsou zprávy, údaje, fakta, názory. Správnější by bylo rozlišit zprávu jako nositele informace, tedy jako určitého zprostředkovatele (medium), kterým se informace šíří k adresátovi.

Pokud se podíváme např. do Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tak tento dokument chápe pod pojmem „informace“ nejen surové zprávy či fakta, ale i otázky veřejného zájmu, které vyvolávají veřejnou diskuzi v tisku, a rovněž záměrně vytvořené informace – jakými jsou kupříkladu televizní programy nebo reklamní šoty – a dále pak pod tímto pojmem rozumí i umělecké dílo. A co víc, Výbor pro lidská práva rozumí pod pojmem informace rovněž výuku.

Jakým způsobem možno informace získávat či naopak šířit?

Na tuto otázku je třeba odpovědět, že informace může být podávána písemně, ústně nebo jinými prostředky – různé technické nástroje, signály, šifry. Tedy informace lze získat z každé „formy přenosu“, která zabezpečí přesun dat, údajů, sdělení či zpráv od původce k příjemci.

Informace – charakteristické vlastnosti

Poté co jsme si, v nezbytné zkratce, definovali samotný pojem informace, je pro jejich důkladnější gnozeologické zmapování důležité vymezit jejich charakteristické vlastnosti. Tedy takové jejich atributy, kterými se odlišují – do jisté míry eufemisticky řečeno – od jiných zdrojů rozvoje lidské společnosti. Z charakteru věci přirozeně plyne, že informace svou povahou není hmotná, nicméně její existence by byla a je vyloučena bez přítomnosti hmotného nebo energetického nosiče. Když je informace zformována a posléze připravena opustit původní subjekt a interaktivně se přesunout k jinému (jiným) subjektům stává se zároveň samostatnou (ve smyslu nezávislosti, nezávislou na svém původním tvůrci) a je schopna vstupovat do vztahů nezávisle na vůli svého původce. Shrňme si tedy, že vlastností informací je jejich neoddělitelnost od fyzického nosiče a z toho vyplývající následná nezávislost na svém tvůrci.